

The image shows the front cover and spine of an antique book. The cover is decorated with a marbled paper pattern featuring irregular, cell-like shapes in shades of blue, black, and gold. The spine is bound in a dark, textured material, possibly leather or cloth, and is decorated with four horizontal gold lines. The title and volume number are printed in gold on the spine.

Politikai
röpiratok.

29.

29
210

POLITIKAI
KIS KÁTÉ.

IRTA

BOROSS MIHÁLY

✓
ÜGYVÉD.
15.

Otödik, magyar, s az újabb törvényekkel bővített kiadás.

SZÉKESFEJÉRVÁR.

KIADJA KLÖKNER PÉTER.

IRATOK
KIS KATE

Jelige: Mindeneket megpróbáljatok s a mi jó azt megtartsátok.

Dr. BALLAGI GÉZA.

A kiadó előbeszéde.

„Politikai óramutató azok számára, a kik nem tudják hányat ütött az óra“ című politikai röpirat került ki a napokban a sajtó alól Boross Mihály nevű ismert népi-íróunktól. E munka kérdések- és feleletekben népszerű, világos s érthető nyelven, higgadt s megnyerő modorban magyarázza az újabb törvényeket. A sajtó dicsérőleg szólt róla, jelesül a „Pesti Napló“ azt mondta, hogy mint drága gyöngyszem ragyog ki a többi népszerű iratok közül. Ez indított engem arra, hogy szerzőjét a munka újabb kiadhatására felkérjem, és ő a közügy iránti szeretetből szíves volt azt megengedni.

Mint hogy azonban azt látom, hogy a „Politikai óramutató“ mintegy folytatása s mondhatni kiegészítő része a már 1868-ban negyedik kiadást ért „Politikai kis káténak“, szerzője engedelmével elhatároztam, hogy azt az újabb törvényekkel megbővítve, ötödik kiadásban világ elé bocsátom.

E munkát ajánlani fölösleges, miután eléggé ajánlja szerzője neve s azon körülmény, hogy magyar nyelven ötödik kiadást ért, azonkívül — a mi páratlan dolog irodalmunkban — német, szerb, horvát, román s tót nyelven is megjelent.

Székesfejérvár, 1871. szeptember 28.

Klökner Péter,
könyvkereskedő.

A kiadó előszébe

Politikai örömlátó azok számára, a kik nem tal-
nak hányszor látni az én "Értekezések" című politikai értekezésem
a napokban a szent Péter és Pál napján, azaz június 29-én
között. E munka kézirata a följelöltek által
eljárva a följelöltek által a megalapított
ben megismerés az egész történelem. A szent Péter
fog az őt talán, a "Földi Nép" az mondja, hogy
amint a nagy gyűjtésben tárgyolt a följelöltek által
lakott föld. Ez indult engem arra, hogy az értekezé-
s munka több kiadásra alkalmas legyen, és a följelöltek
amint az értekezések szent Péter és Pál napján
"Munka" azonban az általánosan ismert
"Munka" mintegy folytatása a munkának, az érte-
kezések a mai napig nem megváltak a följelöltek
és a munkák, az értekezések angolul is elhatározottan
az az általánosan ismert, az értekezések kiadás-
ának az értekezések.

E munka kiadását előkészítő munkát az értekezések
szent Péter és Pál napján, azaz június 29-én
között kiadásra alkalmas legyen, és a följelöltek
amint az értekezések szent Péter és Pál napján
"Munka" azonban az általánosan ismert
"Munka" mintegy folytatása a munkának, az érte-
kezések a mai napig nem megváltak a följelöltek
és a munkák, az értekezések angolul is elhatározottan
az az általánosan ismert, az értekezések kiadás-
ának az értekezések.

Köszönettel

Kérdés: Hogy hívják ezt a földet, melyen lakunk?

Felelet: Magyarországnak. Ez a föld az, melyről mondá a koszorús költő Vörösmarty Mihály, hogy „hazádnak rendületlenül légy híve oh magyar! mert áldjon, vagy verjen sors keze, itt élned s halnod kell.“

K. Mind magyarok lakják-e ezt a földet?

F. Nem, hanem a magyarokon kívül lakják németek, tótok, horvátok, oláhok, szerbek, rusznyákok, oroszok s más nemzetiségek; de politikai tekintetben a magyarokkal együttvéve képezik a magyar nemzetet.

K. Mi a kötelességünk a nem-magyar nemzetiségűek iránt?

F. Kötelességünk a polgári jogokat velök megosztani; nemzetiségök és nyelvök iránt tisztelettel viselkedni; őket szeretni, becsülni, mert testvéreink, ugyanazon haza édes fiai, melyé mi vagyunk s a törvény előtt magyar és más nemzetiség közt semmi különbség sem létezik.

K. Hogyan van felosztva Magyarország?

F. A szoros értelemben vett Magyarország 49 megyére és három kerületre; a Magyarországgal egyesített Erdély pedig megyékre, vidékekre és székekre. A megyék élén főispányok; a kerületek és vidékek élén

főkapitányok; a székek élén pedig főkirálybirák állanak, a kik rangra nézve mind egyenlők a megyét, kerületet és széket illetőleg.

K. Mit kell érteni e név alatt „nép“?

F. Magyarország összes lakosságát rang-, osztály- s valláskülönbőség nélkül, a leggazdagabb földbirtokostól a legszegényebb napszámosig.

K. Helyesen cselekesznek-e azok, a kik politikai tekintetben uri-osztályra és köznépre osztják a népet?

F. Igen helytelenül cselekesznek, mert azok osztályokat és így választófalakat állítanak fel e nemzet tagjai közt, holott a választófalakat az 1848-ki demokratikus szellemű törvények lerombolták és az azokban kimondott szabadság, egyenlőség és testvériség alapján e hon minden fiát egyenlővé tették.

K. Mit kell érteniünk e szó alatt „demokratia“?

F. A tiszta valódi demokratia abban áll, hogy a nép szabadon választja tisztviselőit, befoly az országgyűlési képviselők választásába, a kikből választatik a felelős ministerium és így közvetve befoly az ország kormányzatába s a közügyek vezetésébe; abban áll, hogy a hon polgárai közt politikai tekintetben semmi különbség, s mindenki igényt tarthat a legmagasabb hivatalra, ha ahhoz kellő műveltsége, tudománya s képzettsége van; abban áll, hogy e hon polgárai közül senki sincs kivéve a törvény, a köztelherviselés alól, és senki polgártársai fölött kiváltsággal vagy előjoggal nem dicsekedhetik, szóval áll a jogegyenlőségben.

K. Miben áll a valódi szabadság?

F. Abban, hogy a hon minden fia szóval és írásban

— de a törvény korlátai közt — szabadon nyilváníthatja gondolatait, szóval, a szabadszólás és szabadsajtóban; abban, hogy a haza polgárai szabadon egyesülhetnek, társulatokat alakíthatnak anyagi és szellemi célok elérésére, embertársaik boldogítása, az ipar, kereskedés és földművelés felvirágoztatása végett, szóval, a szabad egyesülési jogban; abban, hogy minden honfi korlátlanul gyakorolhatja törvényadta polgári jogait, abban senki által sem gátoltathatik, szóval, a polgári jogok szabad gyakorlásában.

Egyébiránt a szabadság egyik legkitünőbb fényoldala, hogy anyagi és szellemi téren minden polgárnak szabad tér van engedve: anyagi téren munkásság, ipar, kereskedés által akadály nélkül szerezhethet, gazdagulhat; szellemi téren pedig oda képezheti magát, hogy esze s tudománya után megélhet, hivatalba léphet, sőt a hivatalok legmagasabb polcára emelkedhetik.

K. Mit kell érteni az egyenlőség alatt?

F. A törvény előtti egyenlőséget, mely áll az igazság egyforma kiszolgáltatásában; a közterheknek egyformán, de vagyón-aránylagosan való viselésében s a polgári jogoknak egyenlő élvezete és gyakorlásában, szóval abban, hogy e hon polgárai közt politikailag véve semmi különbség.

K. Az igazság apostolai-e azok, a kik vagyónbeli egyenlőséget hirdetnek?

F. Az emberiségnek, jó rendnek, közbátorságnak s a tulajdonnak legnagyobb ellenségei az ily hamis próféta, mert szegények és gazdagok világ kezdete óta a föld bármelyik részében léteztek és létezni fognak, sőt

ha a föld kerekségén levő vagyont egy bizonyos napon egyenlően osztanak is fel a világ polgárai közt, a következő napokon megszűnnék az egyenlőség részint a családok szaporodása, részint egycsek tékozlása s dologtalansága, vagy munkássága miatt; szóval a vagyonbeli egyenlőség hiú álom, melyben csak a munka nélkül élni szerető dologkerülők ringatják magukat.

K. Mi a kötelessége minden becsületes honpolgárnak az ily ámitók irányában?

F. Megvetéssel fordulni el tőlük, nem hallgatni szépen hangzó, de hazug beszédöket, mert a valódi becsületes ember valamint őrzi s védi a maga tulajdonát: úgy nem kívánja a másét s megelégszik azzal, a mit szorgalma és becsületes két kézi munkája által szerzett, vagy örökölt.

K. Mit kell érteni a testvériség alatt?

F. Vallási tekintetben azt, hogy minden e hazában létező vallásfelekezet egyenlő szabadsággal birjon, egyik a másik fölött több jogot s szabadságot ne élvezzen, egyik vallásfelekezet a másik fölé emelkedni ne erőlködjék.

Társadalmi tekintetben pedig azt, hogy egymást mint egy haza polgárai szeressük, egyik a másik boldogulását, emelkedését ne irigyelje, sőt előmozdítani igyekezzék, a másé után ne áhitozzunk, egymás szerencsáját ne akadályozzuk stb.

K. Hányféle vallásfelekezet létezik Magyarországon?

F. Sokféle, mint: római katolikus, reformált, evangélikus, görög egyesült és nem egyesült, unitárius és

zsidó vallás; de mind e vallásfelekezetek tagjai egyenlő polgári jogokkal és szabadságokkal birnak s oda kell törekedni, hogy vallási tekintetben is egyenlő jogokkal birjanak.

K. Mi a vallásfelekezetek egymás iránti köteleességek?

F. Az, hogy egyik a másik felekezet hitelveit tisztelje, mert a hit a meggyőződés dolga lévén, azon uralkodni nem lehet; az, hogy egyik a másik istenitiszteletét tiszteletben tartsa, abból gúnyt ne üzzön; az, hogy egyik felekezet a másikat szeresse, mert mindnyájan egy atyának fiai és egy örökség örökösei vagyunk.

K. Micsoda kormány alatt áll Magyarország népe?

F. Független felelős kormány alatt, mely áll a magyar állam egyes ügyeit vezető felelős ministerekből.

K. Mit tesz az, hogy a minister felelős?

F. Azt teszi, hogy a ministerek feleletre vonathatnak:

a) Minden oly tettért, vagy rendeletért, mely az ország függetlenségét, az alkotmány biztosítékait, a fennálló törvények rendeletét, az egyéni törvényes szabadságot, vagy a tulajdon szentségét sérti s általuk hivatalos minőségekben követtetik el, vagy adatik ki.

b) A kezeikre bizott pénz s egyéb értékek elcsikasztásáért, vagy törvényellenes alkalmazásáért.

c) A törvények végrehajtásában, vagy a közcsend és bátorság fentartásában elkövetett mulasztásaikért, a mennyiben ezek a törvény által rendelkezésükre bizott végrehajtási eszközökkel elháríthatók volnának.

K. Kikből áll a jelenlegi kormány?

F. Gróf Andrassy Gyula elnök és honvédelmi; Tóth Vilmos belügyi; Pauler Tivadar vallás és közoktatási; Bittó István igazságügyi; Tisza Lajos közlekedési; Kerkapolyi Károly pénzügyi és Szláv József kereskedelemügyi; ugy báró Wenkheim Béla, ő Felsége személye körüli ministerekből.

K. Lehet-e bizalmunk ezen ministeriumhoz?

F. Lehet, mert tagjai egyes kipróbált hűségű, állhatatosságú s igazságú férfiak, a kik a politikai téren mindig a szabadelvűség zászlója alatt a nemzet alkotmányáért, a haza felvirágzásáért, s a jobbagyság eltörlése és a közteherviselés elve mellett küzdöttek, sőt nagy részben az 1848-diki szabadságharcban is részt vettek s a miatt börtönt, vagy száműzetést szenvedtek.

K. Mi a kötelességünk ezen kormány iránt?

F. Az, hogy míg a törvényesség terén áll: bizalmunkkal támogassuk, törvényes rendeleteit készséggel teljesítsük; a közhaza javára célzó intézkedései elé gátot ne vessünk s jóakarataról és nemes törekvéséről tökéletes meggyőződéssel legyünk.

K. Fennállhat-e valamely kormány jövedelem nélkül?

F. Nem állhat fenn, mert valamint egyes háznak, egyes gazdaságnak vannak kiadásai: ugy oly nagy háztartásnak, mint a magyar állam, kellenek kiadásainak lenni, melyeket csak az ország jövedelmeiből fedezhet.

K. Mik az ország jövedelmei?

F. Az ország jövedelmei a közjavakból, fekvő jó-

szágokból, kincstári jövedelmekből — mint só, arany s ezüstbánya, — végre és legfőképen az egyes honpolgárok által fizetett közadóból kerülnek ki.

K. Lehet-e hinni azoknak, a kik azzal ámitják a népet, hogy az adót el lehetne törölni?

F. Mint hazug ámitóknak s népbolondítóknak teljességgel nem lehet hitelt adni, mert adófizetés minden rendezett államban van s adófizetés nélkül az igazságszolgáltatás s közigazgatás, honvédelem, nevelés, ugy az ipar és kereskedelem emelésére szükséges költségek nem fedezhetők; ezek nélkül pedig fejetlenség áll be, a mi-
kor sem személy-, sem vagyonsbiztonság nincs, s az erő és ököljog hatalma uralkodik.

K. Mi az oka, hogy a jelenlegi kormány a legjobb akarattal sem szállíthatja le az adót?

F. Az, hogy a 18 éves önkényű kormányzat annyi sebet ejtett a nemzet testén, hogy annak begyógyításához idő és költség kell; annyi kárt okozott, hogy azt pénzerő nélkül helyrehozni nem lehet; de józan észszel azt kell hinnünk ezen kormányról, hogy mihelyt teheti, könnyíteni fog az adózó nép terhein, mert hiszen maguk a ministerek a haza vagyonos polgárai, és így nekik is hordozniok kell az adóból vagyonaránylag reájuk eső terhet; balgatag tehát a ki azt hirdeti, még balgatagabb a ki elhiszi, hogy a kormány és jobboldal szándékosan emeli az adót.

K. Hányféle az adó?

F. Kétféle: ugymint egyenes vagy közvetlen és közvetett. Egyenes a föld-, jövedelem-, ház- és fejadó; közvetett pedig a dohány-, bélyeg- és fogyasztási adó.

Mely adókat visel a magyar ember legkevésbé szívesen?

F. A dohánymonopoliumot, bélyegadót és a só magas árát.

K. Miért viseltetik ellenszenvvel ezen adónemek iránt?

F. Azért, mert a gyűlölt osztrák kormány hozta be, anélkül, hogy a magyar nemzetet megkérdezte s annak beleegyezését kikérte volna; de gyűlölt adónemek azért is, mert az ezekből bevett jövedelmet az idegen kormány külföldre vitte s a mellett még a földbirtokra is annyi adót vetett, a mennyit az alig birt.

K. Így lesz-e az a felelős magyar kormány alatt is?

F. Nem, mert a felelős kormány minden évben kiszámítja az ország szükségleteit, az ezek fedezésére megkivántató kiadásokat, és minél többet vehet be a közvetett adókból, annál kevesebbet vet ki a földbirtokra. Az így kiszámított szükségleteket s azok fedezésére szükséges kiadásokat az országgyűlés elé terjeszti: és az általunk választott képviselők állapítják meg az évi adót; tehát nem a kormány önkénye, hanem az országgyűlés többsége határozza meg a költségvetést.

K. Igazságtalanok-e a közvetett adók?

F. Sőt a legigazságosabbak, mert ezeket csak az viseli, a ki magát ezen adók alá önként aláveti; amellet minél többet vehet be a kormány a közvetett adókból, annál kevesebb egyenes adót vet ki a földbirtokra.

K. Mit kell tartani a dohány-egyedáruságról?

F. Azt, hogy a mi az osztrák kormány alatt az országra nézve nyomasztó és elviselhetetlen volt, az a ma-

gyar felelős kormány alatt áldásthozó lehet, különösen a földművelő népre nézve. Példánakokáért: az 1860—1865. évekről felvett kimutatás szerint Magyarország összes földadója 18—24 millióig emelkedvén, oly terhes lön, hogy azt már főlebb csigázni nem lehet. A dohányjüvedék általában véve évenként 13 millió forintot hoz be, sőt ha a dohánytermelés megindul, többet is jüvedelmez. Már most ha ezen jüvedelmi ágat az adók sorozatából egyszerűre kitörülnék, a kincstár bevételein oly hézagot ütne, melyet máshonnan kellene pótolni, a hiányt pedig nem lehetne máshonnan fedezni, mint a földbirtokra kivetendő adóval, a mit egy józan gondolkozású földműves sem kívánhat.

K. Örökös-e a dohánygyedárusság?

F. Nem, mert mihelyt a dohánymonopoliumból be-szivárgó jüvedelem helyett más jüvedelmi forrást mutat-hat ki a kormány: az országgyűlésnek mindig jogában áll a monopoliumot megszüntetni; de míg ez nem lehet, békén kell tűrni, mert a dohányból befolyó adó által kevesbedik a földadó.

Sőt hogy a dohánygyedárusság megszüntetessék, már is tárgyalások folytak e kérdés fölött; de mivel helyette még most más jüvedelmi forrást nem tudtak fölta-lálni, kénytelenek voltak egyidőre meghagyni.

K. Mit tartsunk a bélyegadóról?

F. Azt, hogy egyike a legigazságosabb közvetett adóknak, mert bélyegadó létezik a világ minden alkot-mányos országában; mert a bélyegadót csupán az fizeti, a ki perlekedik, ad, vesz, cserél, a kik pedig nem perle-kednek s csereberélnek, azok mentesek a bélyegadótól,

sőt a bélyegből beszivárgó néhány millió forintnyi jövedelem által szinte kevesbedik a földbirtokra kivetendő adó.

Csupán azt lehet kívánni, hogy az öröködési százalék kevesbítették, a mi hogy meg fog történni, ahhoz is teljes reményünk lehet, mert már e kérdés fölött is tárgyalások tartattak a ministeriumban.

K. A közjót mozdítják-e elő: a kik a bélyegadó és dohánymonopolium ellen izgatnak a nép között?

F. Sőt inkább az adózó földbirtokosok érdeke ellen izgatnak, mert ha a bélyeg- és dohányadó eltörültenék, a bélyeg- és dohányból befolyt jövedelem hiányát a földbirtokra kivetendő adóval kellene pótolni, mi nagyon igazságtalan lenne, mert az ingyen perlekedők könnyebb- sége miatt a földbirtok terhe szaporodnék.

K. Mivel mutatta meg a kormány, hogy segíteni kíván és akar az adózó népen?

F. Megmutatta azzal, hogy a törvénytelen kormány alatt fölemelt só árát tetemesen alábbszállította, a miből azt kell következtetnünk, hogy másban is könnyíteni fog, mihelyt alkalom nyílik.

K. Mi a pragmatika sanctió?

F. Azon kapcsolat, mely egy részről a magyar korona országai, más részről ő Felségének több országai s tartományai között jogilag fennáll, s az 1723: I., II., III. törvényeikkek által elfogadtatott. (Lásd a pragmatika sanctió bővebb leírását „A volt jobbágyság hármaskönyve” című munkám 71., 72. lapjain.)

K. Mi következik a pragmatika sanctióból?

F. Miután ezen alaptörvény szerint azon országok

és tartományok, melyek a megállapított öröklési rend szerint a felséges Habsburg-házból mindkét ágon származó közös uralkodó alatt állanak, feloszthatlanul és elválhatlanul együtt birtoklandók: e határozottan kimondott elv folytán a közös biztonság együttes erővel leendő védelme és fentartása oly közös és viszonyos kötelezettség, mely egyenesen a pragmatika sanctióból származik.

K. A pragmatika sanctióból folyó közös és együttes védelemnek mik az eszközei?

F. Egyik eszköze a külügyek célszerű vezetése. E célszerű vezetés közösséget igényel azon külügyekre nézve, melyek az ő Felsége uralkodása alatt álló összes országokat együtt illetik. Ennélfogva a birodalomnak a külföld irányában való képviseltetése közös ügy. A közös védelemnek másik eszköze a hadsereg s az arra vonatkozó intézkedések, egy szóval a hadügy. Harmadik eszköze: a pénzügy; de csak annyiban, a mennyiben közös lesznek azon költségek, a melyek a külügyek és hadügy célszerű vezetésére fordítandók.

K. Hogyan állapíttatnak meg a közös és együttes védelemre megkívántató költségek az 1867-diki törvények szerint?

F. Kölesönös alku által határozatodik meg azon arány, mely szerint a magyar korona országai a pragmatika sanctió folytán közöseknek elismert ügyek terheit és költségeit viselendik.

K. Az alku és megállapodás mi módon történik?

F. Oly módon történik, hogy egy részről a magyar korona országainak gyűlése, más részről ő Felsége többi országainak gyűlése, mindenik a maga részéről, egy ha-

sonló számú küldöttséget választ. E két küldöttség az illető felelős ministeriumok befolyásával, részletes adatokkal támogatott javaslatot dolgoz ki az arányra nézve, s e két küldöttség delegációnak neveztetik.

K. Az arányra nézve kidolgozott javaslat örökös-e?

F. Az arányra nézve kötött egyezkedés csak határozott időre, azaz 1868. évi jan. 1-ső napjától 1877. évi dec. 31-ig terjedő tíz évre állapított meg: annak elteltével ismét ugyanazon módon új egyezkedésnek leendő helye.

K. Hogyan neveztetik azon arány, melyben Magyarország a közösügyi költségek viseléséhez járul?

F. Azon arány, mely szerint a pragmatika sanctió folytán az 1867. XII. törvénycikkben közösöknek ismert államügyek költségei a magyar korona országai és ő Felsége többi országai által viselendők, kvótának vagy hányadnak neveztetik. Ezen hányad vagy kvóta a XII. törvénycikk 19. és 20-ik szakaszaiban körülírt módon kölcsönös egyezmény útján a magyar korona országaira nézve 30, s ő Felsége többi országaira nézve 70 százalékban állapított meg, vagy is minden 100 frtból Magyarország 30, a többi országok pedig 70 frtot fizetnek.

K. Az 1867-ki törvényhozás találmánya-e a közösügy?

F. Nem, mert a közösügyek eszméje bennfoglaltatik a pragmatika sanctióban, melyben kimondatik a közös biztonság közös és együttes erővel való védelme és fentartása. Ezen elvből indult ki az 1848-ki törvényhozás, mert az 1848-diki III. törvénycikk 13. §-a így szól: A ministerek egyike folyvást ő Felségének szemé-

lye körül lesz, s mindazon viszonyokba, melyek a hazát az örökös tartományokkal közösen érdeklik, befolyván, azokban az országot felelősség mellett képviseli. Ezek szerint alaptalan azon állítás, hogy az 1867-iki törvényhozás találmánya a közösügy, mert az bennfoglaltatik az 1848-diki szentesített törvényekben, és az 1867-ki törvényhozás csak a közösügyek miképi kezelésének módját határozta s állapította meg.

K. Mi a kötelessége minden hazafinak az 1867-diki törvények iránt?

F. Az, a mi minden szentesített törvény iránt, hogy tudnillik, míg törvényes uton meg nem változtatnak, tisztelje, azok érvényesítéséhez segédkezzen nyújtson, sőt azon esetre is, ha változtatni akarnánk, vagy kellene, óvakodva és addig ne kezdjünk a megváltoztatáshoz, míg helyettök jobbat, tökéletesebbet s célravezetőbbet nem gondoltunk ki, mert könnyen megeshetik, hogy elhamarkodás vagy túlbuzgóság által könnyen romba döntjük az eddigi építményt.

K. Hogyan kell gondolkozni az államadósságról?

F. Isten és a világ előtt kimondhatjuk, hogy minket ezen adósságból törvényesen egy fillér sem illet. Nem mi csináltuk azt, de sőt a kik csinálták, nagyobb részben a mi szabadságunk elnyomására, Magyarország leigázására, tetteink s szavaink után leszködő titkos kémkedés gazdagon fizetésére fordították; de egész őszinteséggel megvallhatjuk, hogy az örökös tartományok szegény népe sem csinálta, mert a szabadságért 1848-ban az önkény uralma ellen velünk együtt ők is fegyvert fogtak s velünk együtt ők is leigáztattak. Hanem csinálta a legfo-

nákabb rendszer s a rossz kormányzat; így tehát sem az igazsággal, sem a méltányossággal nem egyezne meg, hogy az államadósság egész terhe a Lajtán túli testvérnépekre súlyosodnék, akik éppen úgy nem okai annak, mint mi.

K. Hogyan gondolkozott a közösügyekről, különösen az államadósságról az 1848-ki országgyűlés?

F. Az 1848-ki országgyűlésnek október 8-án tartott ülésében Kossuth Lajos nagy hazánkfia a közösügyekről s államadósságról így nyilatkozott: „Felhívom a házat, mondja ki határozatilag, az ausztriai nép irányában a legszivesebb barátságot érezve, azt, hogy nemzet nemzet irányában a találkozó érdekeket Istennek örök igazsága szerint megnyugtatólag kiegyenliteni kész. Mi szabad nép el fogjuk végezni mindazon érdekek kiegyenlítését, melyek köztünk fenforognak. Ez azon magyar nemzet képviselőinek nyilatkozata, s ezt hallja meg Isten s hallják meg Európa népei, azon magyar nemzet képviselőinek nyilatkozata, mely szavát nem szegte meg soha. Mi barátok, testvérek vagyunk, mi egymás közt kiegyenlítjük a dolgokat. Ez, azt hiszem, annyi mint az esküvés.“ Így tehát az 1848-ki törvényhozás hangulatával nem ellenkezett a közösügyek s államadósság elvállalásának eszméje, midőn annak legkitünőbb vezére: Kossuth Lajos, ezen eszme mellett ily lelkesen nyilatkozott.

K. Az államadósságot illetőleg hogyan gondolkozott az 1867-diki országgyűlés?

F. Az államadósságot illetőleg ezt mondta ki az 1867-diki országgyűlés: „Magyarországot alkotmányos állásánál fogva, oly adósságok, melyek törvény-

szerü beleegyezése nélkül tétettek, szoros jogilag nem terhelhetik. De kijelentette ezen országgyűlés, hogyha a valódi alkotmányosság *hazánkban is*, ő Felsége *többi országában is* minélelőbb tetteleg életbe lép: kész azt, a mit tennie szabad, s a mit az ország önállása s alkotmányos jogainak sérelmenélkül tehet, a törvényszabta kötelesség mértékén túl is, méltányosság alapján, politikai tekintetből megtenni, hogy azon súlyos terhek alatt, a miket az önkényű rendszer eljárása összehalmozott, ő Felsége többi országainak jóléte s azzal együtt Magyarországé is össze ne roskadjon s a lefolyt nehéz időknek káros következései elháríttassanak. E tekintetnél fogva tehát s egyedül ezen alapon kész az ország az államadóságok terhének egy részét elvállalni s az iránt előleges értekezés folytán Ő Felségének többi országaival is, mint szabad nemzet szabad nemzettel, egyezkedésbe bocsátkozni. “

K. Melyek azon politikai tekintetek, melyeknél fogva az államadóság egy részét el kellett vállalnunk?

F. Egyik fontos politikai tekintet az, hogy az összes államadóság terhe alatt a lajtántúli népek összeroskadtak volna, azt pedig [nem szabad engednünk, mert politikai fenmaradásunk az övékével szorosán össze van kötve; másik fontosabb politikai tekintet az, hogy az államadóság nagyobb része külföldi bankároktól, idegen országi pénztökékből van felvéve; már most, ha mi az államadóságból semmit sem vállalnánk el, Ausztria okvetlenül megbuknék s az idegen tőkések elvesztenék pénzüket; azzal pedigsenki ne ámitsa magát és senki se hagyja magát elámíttatni, hogy az idegen hatalmak behunytt szemmel fogják nézni saját alattvalóik

bukását és pénzveszteségét, és hogy nem fognának bennünket hatalommal is kényszeríteni alattvalóik kármentesítésére.

K. Kölcsönös egyezkedés után hogyan állapítottatott meg azon arány, melyben Magyarország az államadóságok viseléséhez járul?

F. Az egyezkedés úgy történt meg, hogy mi az államadóság kamatjából huszonkilenc millió s egyszáz-ezer nyolcvannyolc forint évenként fizetendő adóssági részt fogadtunk el. Nagy összeg; de el kellett fogadnunk, nem a szoros jogosság, hanem a méltányosság szempontjából azon népek iránt, a kik velünk egy közös uralkodó alatt kölcsönös szövetségre léptek. Rajtuk még így is hetven milliónyi évenkénti teher maradt. Elvállaltuk a terhet szomszédi barátságos indulattal, mert azoknak a bukása a mienket, épen úgy mint egyik kereskedőházé a másikat, maga után rántotta volna.

K. Részt kell-e vennünk a jövőben csinálendő államadóságban?

F. Nem, mert az országgyűlés határozottan kimondta s ezt Ő Felsege szentesítette, hogy a valóságos alkotmányosság azon alapelvénél fogva, miszerint Magyarországot saját beleegyezése nélkül adóssággal terhelni nem lehet, Magyarország jövődjére sem fog semmi oly államadóságot magára nézve kötelezőnek ismerni, melynek felvételéhez az országnak törvényszerűen s határozottan kijelentett beleegyezése hozzá nem járult.

K. Mi történt valami igen nevezetes 1867. évi június 8-án pünkösd második ünnepén?

F. Hazánk őssalkotmányát visszanyervén, annak megvédésére I. Ferenc József Ő Felsege Isten szabad

ege alatt, zengzetes nyelvünk méltóságát emelő férfias hangon, magyarul hűségi esküt mondott s szent István koronájával Apostoli magyar királylyá koronáztatott.

K. Mivel koronázta meg az új Apostoli magyar király megkoronáztatását?

F. Azzal, hogy kivétel nélkül általános kegyelmet hirdetett s ezáltal számkivetésben élő jeleseinknek megnyitotta a hazatérhetés útját, és azok, kik e hont, a kedves magyar hazát (melyen kívül nincsen számunkra hely) feltétlenül szeretik, haza térhettek. És most hőseink, a kik a mily rettenthetetlenek voltak a csatákban, épen oly erősek a tanácsban, ott villogtatták az ész, erő és bölcsesség fegyverét az országgyűlésen; — másodszer azzal, hogy az ország főrendei és képviselői által koronázási tiszteletdíjult ajánlott százezer aranyat mind Ő Felsége, mind vele együtt megkoronázott felséges neje Erzsébet királynénk a rokkant honvédek s azok özvegyei s árvái felsegélésére ajándékozták s ezen királyilag emberi tettek által a tökéletes kibékülés olajágát nyújták a sokat zaklatott, de kiengesztelődött nemzetnek.

És most a fejedelmet a nemzettel s nemzetet fejedelmével a kölcsönös szeretet, tisztelet és bizalom láncá köti össze.

K. Mik a nevezetesebb eredmények, a melyeket az 1865/8-diki országgyűlés felmutathat?

F. A közjogi zsurlódásokat a birodalom két állama között a kölcsönös barátság és becsülés viszonya váltotta fel; a Fejedelemnek királylyá koronáztatása által Magyarország alkotmánya teljességébe lépett; hazánk neve a birodalom címébe felvétellett; Horvát- s Szlavonországgal közjogi egyezmény jött létre: Magyar- és Erdély-

ország örökre egyesített; a nemzet szívében oly dicső emlékü *honvédség* visszaállított; a nemzet szellemi fejlődésére népiskolai törvény alkottatott; a nem magyar nemzetiségű testvérek politikai jogegyenlősége nyelvük használatára is kiterjesztetett; az izraeliták honpolgári jogokat nyertek; az igazságszolgáltatás gyorsítására új törvénykezési eljárás állapított meg; a szállóidézsma eltöröltetett; a vasuti hálózatok által kereskedelmünk szokatlan lendületet nyert; szóval oly alapot tett le s azon oly törvényeket alkotott, minőket az országgyűlés megnyitásakor a leghevesebb vérűek sem reménylettek.

K. Befejeztetett-e ezen törvények által alkotmányos életünk nagy műve?

F. Nem, mert ő császári és apostoli királyi Felsége első Ferenc Józsefnek 1869. évi február hó 6-ikán Bécsben kiadott legfelsőbb rendelete folytán az 1848. IV. törvénycikk első §-a értelmében Pestre april 20-ikára új országgyűlés hivatott össze, azért, hogy a még számos függőben levő kérdések a magyar nemzet szellemi és anyagi felvirágoztatása végett a már kivívott alkotmányos alapon mielőbb megoldassanak.

K. Hány párt létezik a most üléselő országgyűlésen?

F. Három, ugymint: jobb, balközép és szélső bal, a mely 1848-asnak nevezi magát; de ezen párt csak néhány rajongóból áll, a kik, csekély kivétellel, sem hazafiúi érdemmel, sem kitűnő politikai tudománnyal nem dicsekedhetnek, s a kiknek minden erőlködésök legfőbb nevetség tárgyául szolgál mind a jobb, mind a balközép pártnak, a melyről a balközép vezeterei többször elmondák, hogy a rendetlenség s felforgatás pártja.

K. Lehet-e bizalma a józan népnek egy ily párthoz?

F. Nem lehet, mert ezt nagyrészen az önzés s önhaszonlesés tartja, s lépteit nem a meggyőződés, nem a nép boldogságának munkálata, hanem saját érdekének kielégítése vezérli, s ennek vezérei az elámitott tömeget csak vak eszköznek tekintik, hogy annak vállain magasra emelkedhessenek.

K. Mit kell kívánnunk megválasztott képviselőinktől?

F. Azt, hogy ne a már kivívott közjogi alap folytonos ostromlásával töltsék s rabolják a nemzet felvirágoztatására szükséges drága időt, hanem alkossanak oly törvényeket, a melyek a vagyonosodást előmozdítják, a felvilágosodást terjesztik s nemzetünket az anyagi és szellemi jólét lehető legmagasabb fokára emelik.

K. Mit akar a jobb oldal?

F. Megtartani az 1867-diki alapot, s azon oly törvényeket alkotni, a melyek nemzetünk felvirágoztatását eszközlik.

K. Micsoda nevezetesebb törvénycikket alkottattak a most üléselő országgyűlésen?

F. Számos fontos, nemzeti életünket átható s átalakító törvénycikket alkottattak. Ilyenek a népszámlálásról, a birói hatalom gyakorlásáról, a német vámegegylettel, Angol- Bajorországgal, svájci köztársasággal, szerb fejedelemséggel, Dunafejedelemségekkel kötött szerződésekről; a hirlap-bélyeg eltörléséről; a budapesti lánchid megváltásáról; a köztörvényhatóságok, vagy is megyék, kerületek, városok, ugy szinte a községek rendezéséről szóló törvénycikket.

K. Fontos-e a birói hatalom gyakorlásáról alkotott törvény?

F. Igen fontos, mert mind a jelen tudomány követelményeinek, mind hazai viszonyainknak teljesen megfelel. Két új nagy eszmén épült fel, a mennyiben elkülönbözteti az igazságszolgáltatást a közigazgatástól és az igazságszolgáltatást az államfenség nevében gyakorolhatónak mondja ki. Ennél fogva a birói tisztség betöltése jövőre nem pártzenvedély, vagy személyeskedés játéka lesz, hanem a koronára bízatik, a mely e fontos jogot tanácsosai felelőssége mellett gyakorolja.

K. Melyik jobb: a bíró-választás, vagy kinevezés-e?

F. A bírókinevezés sokkal jobb és célszerűbb a választásnál; mert választásnál nem lehet a kormányt felelősségre vonni, ha az igazságügyi viszonyok botrányos állapotba jutnak, miután a minister felügyeletet nem gyakorolhat azon bíróságra, a melyet más testület választott; mert a megye pártszempontból szokta betölteni a birói székeket; mert a képességet jobban meg lehet ítélni kinevezésnél, mint a választásnál; mert a tömeg rosszul választ, miután nagy része nem szakértő, s így nem bírálhatja meg a választandó bírót.

K. Melyek az ezen országgyűlésen alkotott törvények közt a legfontosabb s nemzeti életünket átalakító törvény-cikkek?

F. A községi és köztörvényhatósági, vagyis megyei, kerületi s királyi városi rendezésről szóló törvény-cikkek.

K. Miért oly fontosak ezen törvények?

F. Mert csak ott képzelhető tökéletes és fennakadás nélküli, a nemzet anyagi és szellemi felvirágzását elő-

mozdítani képes kormányzat, a hol az országot alkotó községek és köztörvényhatóságok célszerűen rendezvék, széles jogokkal, de meghatározottan körülírt kötelezettségekkel felruházvák, s a célszerűen rendezett községekben mívelt, törvényt tisztelő, saját érdekeit felfogni tudó, közjóra áldozni kész, önálló és saját jogkörében mozogni tudó nép lakik, és a köztörvényhatóságokat hivatalukat értő, hivataluknak élő, becsületes, igazságos s népszerűtő tisztviselők vezetik.

K. Mi a baloldálnak legnagyobb ellenvetése az 1870. XLII. törvénycikk ellen?

F. Az, hogy a bizottmány, illetőleg a közgyűlés összeállításánál a vagyonnak ad előjogot a virilis szavazat behozatalával.

K. Mit kell érteni a virilis szavazat alatt?

F. A politikai jogokkal bíró honpolgároknak azon jogát, hogy a kik a megyében, városban s községben legtöbb adót fizetnek, már ezen kitünő kötelezettségnél fogva a megyei s városi bizottmány, vagy községi előljárárság számának felét képezik s választás alá nem esnek.

K. Helyes-e a törvénynek ezen intézkedése?

F. Igen helyes, mert minden társulatnak életfeltétele, hogy azoknak, a kik a társulat fentartásához legtöbb anyagi vagy szellemi tőkével járulnak, a társulat ügyeire legtöbb befolyás biztosittassék. E szerint méltányos, jogos és igazságos, hogy a kik legtöbb terhet viselnek, legnagyobb befolyást gyakoroljanak a megyei s községi belügyek vezetésébe.

K. Mi egyik főelőnye a virilis szavazat behozatalának?

F. Az, hogy a törvényhatósági jogok és kötelesek gyakorkodása sok költséggel járván, a törvénynek kellett arról gondoskodnia, hogy mintegy erkölcsi kötelességévé tegye a vagyonosabb osztálynak a törvényhatóságok gyűléseiben való részvétet, mert ha a bizottmányi tagoknak bármely csekély fizetést alapított volna is meg a törvényhozás, miután azoknak száma nagy mennyiségre rúg az egész országban, mégis tetemes költségbe került volna a bizottmányi tagok fizetése és napi költségeinek fedezése, a mi csak a honpolgárok terheltetésével járt volna. E szerint csupán a virilis szavazatok behozatalával lehetett elérni azt, hogy a bizottmányi tagok ne díjaztassanak és az önkormányzat mégis fenttartható legyen.

K. Mitől függ az, hogy a megye alkotmánybiztosíték legyen?

F. Attól, hogy független emberek legyenek a megyében; már pedig a virilis szavazatuaknál, a kik nem kormánykinevezés útján jutnak a megye tanácsstermébe, lehet-e függetlenebb elem? A középosztály a legfüggetlenebb elem, pedig itt a középosztály minden neméről van szó, mert vagyon és tudomány adnak jogot a virilis szavazatra.

K. Mi befolyása lesz a virilis szavazatnak a nemzet vagyonosodására?

F. Az, hogy a kik jelenleg virilis szavazattal bírnak, tartózkodni fognak a pazarlástól s tékozlástól, hogy

virilis szavazatukat el ne veszítsék; a kik pedig jelenleg vagyoni állásuknál fogva virilis szavazatot nem nyertek, iparkodni fognak vagyont szerezni, vagyonukat gyarapítani, hogy a közügyekbe befolyást gyakorolhassanak.

K. Kikből áll a megyei bizottság?

F. Fele részben a törvényhatóság területén lakó s legtöbb egyenes államadó fizető honpolgárokból, hason fele részben pedig a választóközönség választottjaiból, a kik országgyűlési képviselőválasztásra jogosítva vannak.

K. Micsoda kellékekkel kell bírnia minden bizottsági tagnak?

F. Kell, hogy írni s olvasni tudjon, hogy két év óta a megyehatóság területén lakott, vagy ott adót fizetett legyen; hogy a törvényhatóság javait haszonbérben ne bírja.

K. Melyik kellék mindezek közül a legfontosabb?

F. Az, hogy írni és olvasni tudjon, mert ez által mintegy kényszeríti a törvény a polgárokat, hogy ha jogokat élvezni kívánnak, igyekezzenek azon ismereteket s tudományt megszerezni, a melyek a jog gyakorlára képesítik.

K. Hogyan választatnak a bizottság nem virilis szavazatú tagjai?

F. Ott a hol a választók száma a 600-at meghaladja, választókerületenként eszközöltetik. A mely köz-

ségben 200 választó lakik, az maga képez egy választókerületet. Ha pedig a választók száma 200-nál kevesebb, akkor az egymáshoz közel fekvő községekből alakítatik egy választókerület, a székhely megjelölésével.

K. Ki vezeti a választási eljárást?

F. A közgyűlés által választott kiküldött mint elnök vezeti a község által választott négy bizalmi fér-fival. Ezeken kívül a jegyző és bíró is jelen tartoznak lenni, hogy a választók azonosságára ügyeljenek.

K. Mire kell tekintettel lenni a bizottsági tagok megválasztásánál?

F. Miután a törvényhatóság jóléte és felvirágzása a bizottsági tagok lelkiismeretes működése s tevékenységétől függ s miután a bizottsági tagok fizetést nem húznak : különös tekintettel legyenek arra a választók, hogy félretéve minden pártszenvedélyt, részrehajlást s ellenségeskedést, oly egyéneket válasszanak, a kik elég képzettséggel bírnak arra, hogy a közügyekhez hozzászólhassanak; a kik anyagi tehetséggel bírnak arra, miszerint a költségeket maguk viselhetik; a kik annyi idővel rendelkeznek, hogy a bizottsági üléseket rendszeren látogathatják s éber figyelemmel kísérhetik, szóval a kik a közügyek iránt részvétellel viseltetvén, sem időt, sem költséget nem kimélnek.

K. Kikből áll jövőre a megye választott tisztikara?

F. Alispán, főjegyző, jegyzők, tiszti ügyész, árvaszéki elnök, ülnök, pénztárnok, főorvos, mérnök, számvevő s szolgabírákból, a kik a közgyűlésen szavazattal bírnak.

K. Mire kell tekintettel lenni a tisztviselők választásánál?

F. Arra, hogy a megválasztandó tisztviselő szeplőtelen jellemű s tiszta életű legyen, elegendő szakképzettséggel bírjon, a megye iránt érdemeket szerzett, munkaságáról ismert, részrehajlatlan, emberséges, igazságos, mind felülről, mind alulról független, eljárásában pontos, a közügyek iránt érdeklél viseltető s pártszenvedély nélküli legyen.

K. Melyik a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvény fénypontja?

F. A tisztviselők és bizottsági tagok felelősségéről szóló VI-ik fejezet, a mely szerint a tisztviselő mindazon kárért, a mit hivatalos eljárásában akár cselekvése, akár mulasztása által szándékosan, vagy vétkes gondatlanságból az államnak, törvényhatóságnak, községnek, egyeseknek jogtalanul s illetéktelentül okoz, felelős.

K. A köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvény mellett melyik törvénycikk érdemli meg különös figyelmünket?

F. A községek rendezéséről alkotott törvénycikk, mert ez rendezi az eddig zilált községi viszonyokat, községi életet teremt s a községeket önállósággal ruházza fel.

K. Mik a község jogai és kötelességei?

F. Saját belügyeit a törvény korlátai közt önállóan intézi, határozatait saját közegei által végrehajtja s foganatosítja a törvény, törvényhatóság s kormány rendeleteit. A község határozatai ellen felebbviteli hatóság a megye, a megyétől a kormány. Egyébiránt egyesek

vagy községek sérelmeik orvoslása végett folyamodhatnak egyenesen az országgyűléshez.

K. Mi módon gyakorolja a község önkormányzati jogát?

F. A községnek mint a törvényhatóságnak képviselő-testülete személyi és vagyonképviseletből áll. A község üdve kívánja, hogy azok, a kik a községi képviseletnek a legtöbb adózás alapján válnak tagjaivá, a választott képviselőkkel együtt az egész község érdekeit képviseljék. A választás alá nem eső képviselő virilis szava z a z a t t a l bírónak neveztetik, és fele részben ezek, másik fele részben pedig a választottak együttesen vezetik a község önkormányzatát, felelősek lévén minden intézkedéseikért, a melyeket a község nevében, mint annak megbizottjai tesznek.

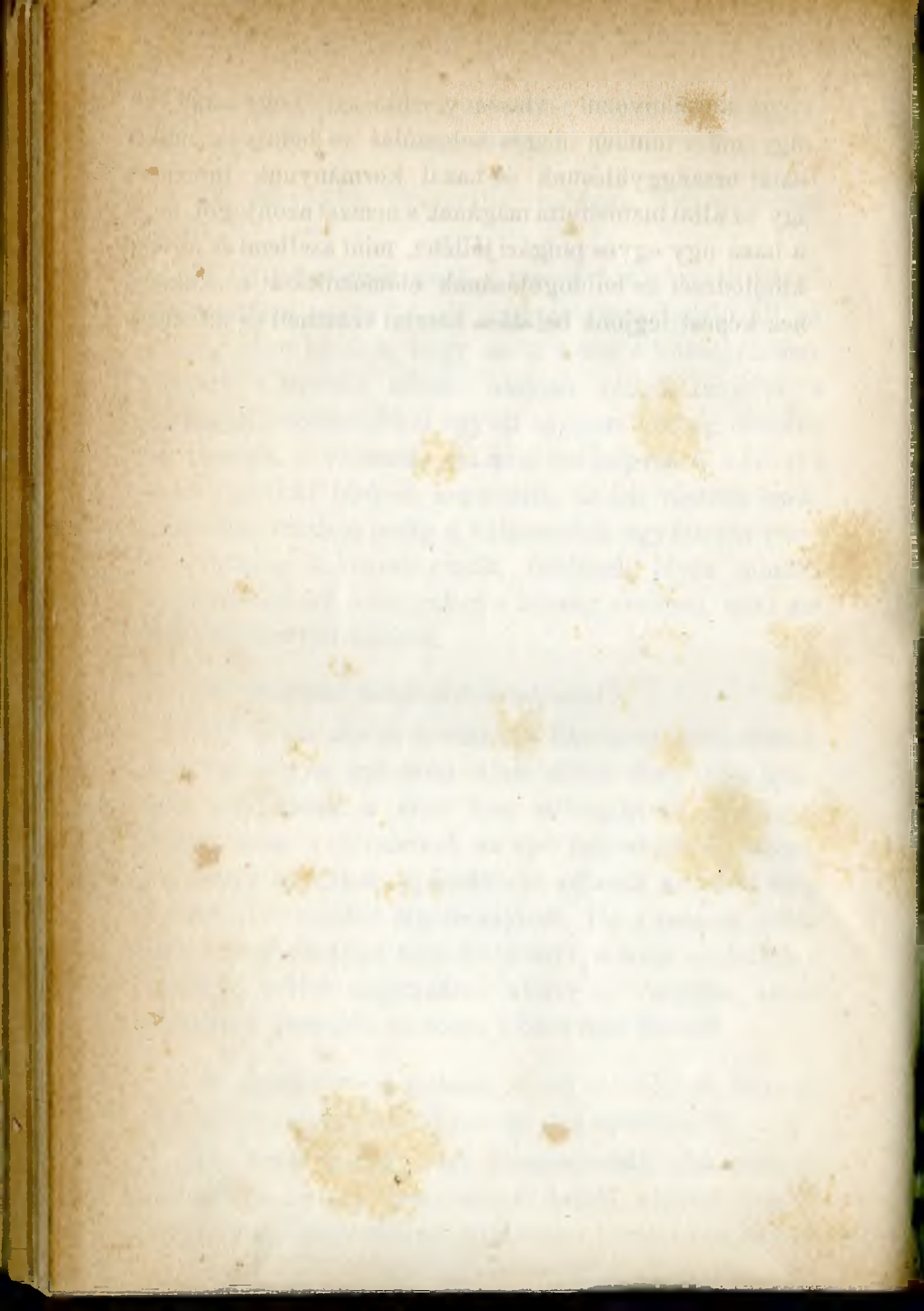
K. Micsoda korszakot élünk most?

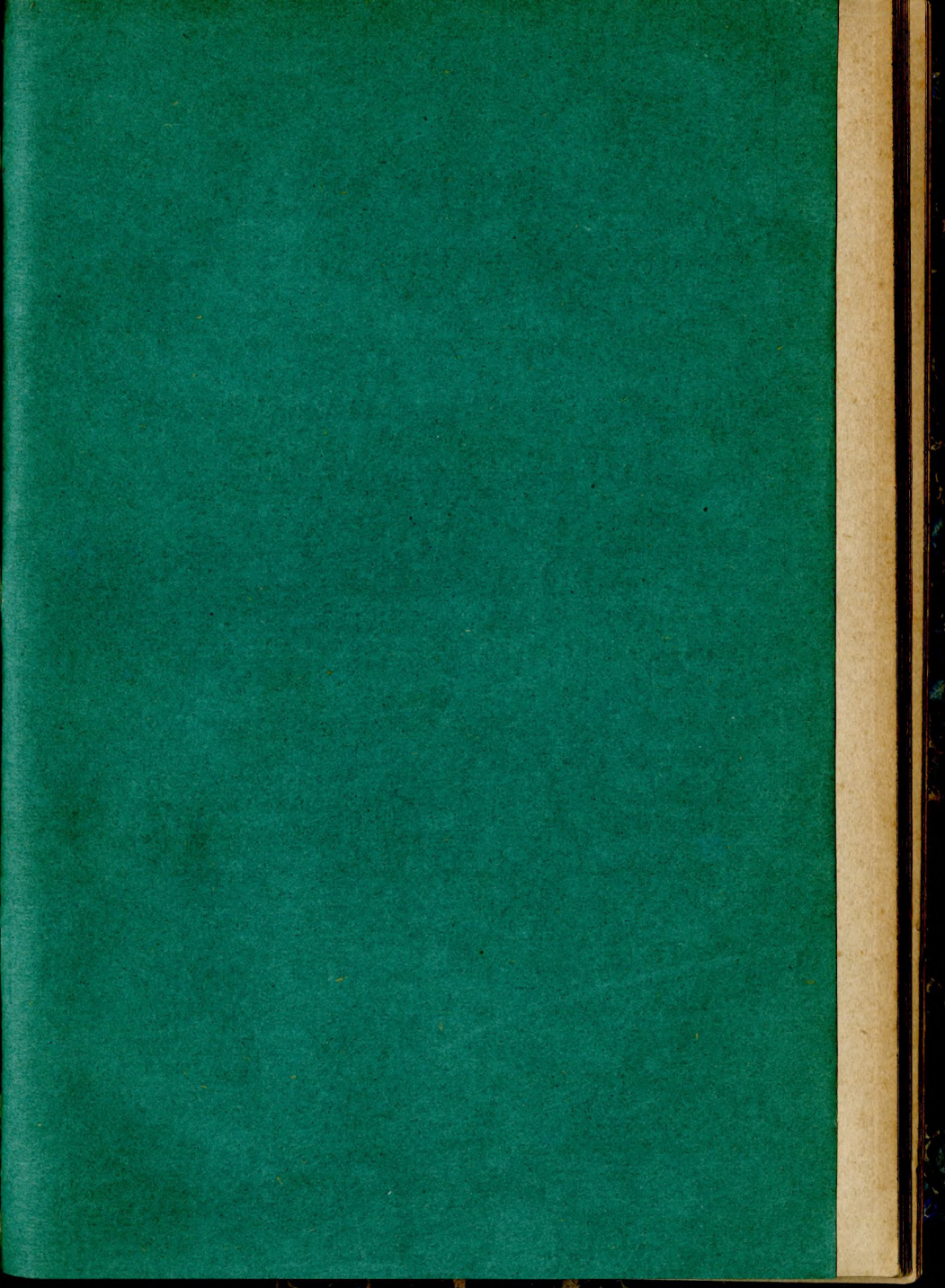
F. Az átalakulás korszakát. Ime most rendeztetnek az eddig megyei gyámság alatt állott árva községek, most rendeztetik a mult kor sallangjaival cifrálkodó megye, most rendeztetnek az első folyamodású bíróságok, hogy új alakot, új lendületet adjanak az 1848. után régi alakját vesztett alkotmánynak. Ha a nemzet többsége nem gyámolítja azon kormányt, a mely az átalakulás nagy művét megkezdte: akkor ne vádoljon senki mást, mint önmagát, ha sorsa jobbra nem fordult.

K. Igazuk van-e azoknak, a kik azt állítják, hogy az 1867-diki egyezkedés által semmit sem nyertünk?

F. Nincs igazuk, mert visszanyertük önkormányzatunkat s most e hon ismert fiaiból alakult felelős ministerium az alkotmány értelmében kormányoz és tar-

tozik kormányozni; visszanyertük azt, hogy saját bel-
ügyeinket minden idegen beleszólás és befolyás nélkül
saját országgyűlésünk és hazai kormányunk intézi és
igy ez által biztosította magának a nemzet azon jogot, hogy
a haza ugy egyes polgári jóllétét, mint szellemi és anyagi
kifejlődését és boldogulásának előmozdítását a szükség-
hez képest legjobb belátása szerint vezetheti és intézheti.

KLÖKNER PÉTER

KÖNYVKERESKEDÉSÉBEN

Székesfejérvárott

megjelent, s általa minden hiteles könyvárusnál kapható :

Gazdászattan, kérdések- és feleletekben, — népiskolák számára
írta Vasadi Balogh Lajos; ára kötve 18 kr.

Honpolgári tan, vagyis a polgári jogok és kötelességek rövid
ismertetése kérdések- és feleletekben, — harmadik javított
s bővített kiadás, írta Vasadi Balogh Lajos; ára kötve 18 kr.

Terményrajz, kérdések- és feleletekben, — írta Bardon József
főtanító; ára kötve 18 kr.

Híres tanítók nejei és leányai. Történelmi beszélek, írta Seidel
Pál; ára 50 kr.

Néptanítók naptára 1872. évre, szerkeszté Seidel Pál; ára 50 kr.

Ismétlő iskolák tankönyve, írta Seidel Pál, I. rész. Tanítók szá-
mára; ára 16 kr. — II. rész. Tanulók számára; ára 40 kr.

Seidel Pál, Természetrajz; ára kötve 18 kr.

" " Földrajz, II. javított kiadás; ára 18 kr.

" " Természettan; ára 18 kr.

" " Gazdászattan; ára 18 kr.

Virágnyelv, III. javított s bővített kiadás, 32 színes virággal;
ára 60 kr.